

ULUSLARARASI İBN SİNÂ SEMPOZYUMU INTERNATIONAL IBN SINA SYMPOSIUM

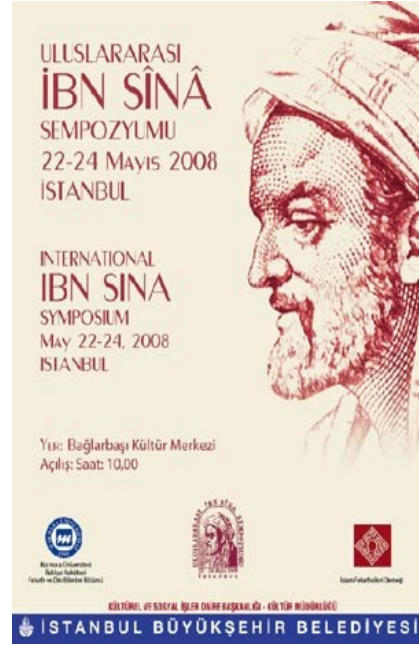
22-24 Mayıs/May 2008 İstanbul

Hazırlayan: Mevlüt UYANIK

Türkiye'de sürdürülen İbn Sina araştırmalarının son zamanlarda felsefe ve teoloji alanında yoğunlaştığı ve bu alandaki çalışmaların daha çok İslam düşüncesi bağlamında İlahiyat Fakülteleri tarafından gerçekleştirildiği (bazı istisnalar dışında) müşahade edilmektedir. Nitekim Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Felsefecileri Derneği ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı'nca düzenlenen Sempozyum, Üsküdar Bağlarbaşı Kültür Merkezi'nde yapıldı. Oldukça düzenli bir organizasyondur; açılış öncesinde bütün dinleyicilere sempozyum programını ve bildiri özetlerini içeren ayrıntılı dosya verilmesi, fikri takiplilik açısından oldukça takdire şayan bir uygulamaydı.

Açılış 22 Mayıs 2008 Perşembe günü 10:00-11:30 arasında yapıldı. On beş oturum boyunca sunulan bildirilerde İbn Sina'nın düşünce sistemi tıp, eczacılık, mantık, fizik, psikoloji, metafizik, ahlak, hukuk, estetik ve din felsefesi açısından ele alındı. Son bilimsel araştırmaların birikimini yansıtan bildiriler, bu büyük filozof ve bilim insanı hakkında daha ileri araştırma yapma gereğini de ortaya koymuştur.

Açılış Konuşmaları Prof. Dr. Raşit Küçük, Prof. Dr. Hayrani Altıntaş ve Marmara Üniversitesi Rektörü tarafından yapıldı. Ardından Açılış Konferansı Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr.

Esin Kahya tarafından İbn Sînâ ve Onun Bilim Anlayışının Sistematiğinden Değerlendirilmesi (A Systematic Examination of İbn Sina's Thought and His Conception of Science) yapıldı. Onun matematik, fizik, kimya, jeoloji ve mineroloji üzerindeki çalışmalarından bahsetti, ama tanınması daha çok hekim sıfatıyla olmuştur dedi. El-Kanun adlı eserini inceleyen bu konuda derinliğini görebilir, diyerek örnekler verdi. Öğleden sonra birinci oturum A ve B salonlarında devam etti. Katılımcılar ilgi alanlarına göre dağıldı, ama sürekli geçişler olması ilgiyi göstermesi açısından önemliydi. (Dinleyemediğimiz bildirimleri de Sempozyum Tebliğ Özetleri kitabından hareketle elinizdeki metni oluşturduk. Oturum başlıklarını bölüm başlığı şeklinde düzenleyerek okuma ve analiz kolaylığını hedefledik).

İBN SÎNÂ TERMİNOLOJİSİ

Prof. Dr. Hayrani Altıntaş'ın Oturum Başkanlığı yaptığı Salon A'da İBN SÎNÂ TERMİNOLOJİSİ müzakere edildi. Prof. Dr. Mehmet Bayrakdar, İbn Sina'nın Cevher Kavramının Sorunlarını ele aldı. Mantık, matematik ve fizik gibi alanlarda kullanılan cevher kelimesinin farklı kalıplarda türetilmesinden hareketle ortaya çıkan çelişkilerden bahsetti. Cevher kavramının geniş kullanımının aslı anlamını kısmen bulanıklaştırdığını vurguladı. Prof. Dr. İlhan Kutluer Makâmâtü'l-Ârifin: İbn Sînâ Felsefesinde Mistik Terminoloji Sorunu üzerinde durdu. Felsefi tutumu rasyonel olarak nitelendirilen filozofun mistik bir tutumu var mıydı, sorusundan hareketle sorunu tartışacağını belirtti. Bu önemli zira felsefi tutumu her aşamada rasyonel bir nitelik taşıyan bir filozof mudur, yoksa doğu felsefesi kurgusunu içeren mistik boyutlar da var mıdır? Makamatü'l-arifinde mistik bir terminoloji kullandığı açık, ama bu mistik deneyimin bir türünü mü ifade etmekte, yoksa mistik deneyimin bir fenomenolojisini mi yapmaktadır? Yani gerçekte tamamen rasyonel denilebilecek entelektüel deneyimi, mistik terimlerle mi ifade etmektedir? Bu ve benzeri soruların cevabını arayan metni oldukça ilginç ve önemli yorumlar içeriyordu.

Yrd. Doç. Dr. İbrahim Maraş, İbn Sînâ Felsefesinde Vâhid (Bir) ve Vahde (Birlik) Kavramları üzerinde durarak, Platon, Aristo, Plotinus ve Farabi'nin söz konusu kavramları nasıl analiz ettiklerini belirtti. İbn Sina'nın Farabi'den farklı düşünüp düşünmediği hususunu ve bu kavramların Zorunlu varlığın önemli niteliklerinden biri olduğunu, sudur teorisinin açıklanması gerektiğini söyledi.

TIP VE ECZACILIK

SALON B’de TIP VE ECZACILIK müzakere edildi. Oturum Başkan Prof. Dr. Esin Kahya idi. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesinden Prof. Dr. Gülbin Özçelıkay İbn-i Sina’nın *el-Kanun fi’t-Tıbb* Eserindeki Droğların Tasnif Edilişlerinin Günümüz Açısından Değerlendirilmesi sundu. *El-Kanun fi’t-tıp* alı eserinin Türkçe çevirisindeki tüm doğruların bitkisel, hayvansal ve madensel olarak tasnif edilip incelendiğini söyledi. Bunların tedavide nasıl kullanıldığına dair örnekler verdi. İlaç oluştururken droğların dışarıdan yakma, dövme, dondurma gibi bir başka işlem veya başka droğların karıştırılmasından dolayı değişikliğe uğradığını, droğların karıştırılarak terkipler halinde kullanılmasını üç amaçla yapıldığına dair tespitlerde bulundu. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesinden Prof. Dr. Sevgi Şar, İbn-i Sina’nın *el-Kanun fi’t-Tıbb*’da Yer Alan Bazı Tıbbi Bitkilerin Günümüzdeki Kullanımlarıyla Karşılaştırmalı Bir Çalışma’yı sundu. İbn Sina’nın bu eserinin İbranice ve Latinceye 87 tercümenin yapıldığı, Osmanlı Türkçesine 1766 yılında Tokatlı hekim Mustafa Efendi tarafından *Abhizu’l-Mathun adıyla yapıldığını* belirterek kitap ve bölümleri hakkında bilgi verdi. Bazı tıbbi bilgiler, farmakognozi, farmasötik botanik açısından karşılaştırmalı olarak sunumu yapıldı. Tehran University Medical Sciences görev yapan Muhammed Ebadiani İbn Sînâ’ya Göre Kısırlık: Nedenlerinin ve Tedavi Yöntemlerinin Yeniden Gözden Geçirilmesi (Infertility from the View of İbn Sina: A Review of Causes and Treatment Methods) Adlı bildirisini sundu. Kısa bir çay arasından sonra ikinci oturumlara geçildi.

AHLAK, HUKUK, İBADET, ESTETİK

SALON A Prof. Dr. Hüseyin Sarıoğlu’nun Oturum Başkanlığında AHLAK, HUKUK, İBADET, ESTETİK başlığı altında ilk bildiriye Kamu Hukuku Açısından İbn Sînâ’nın Bazı Görüşleri adı altında Prof. Dr Hayrani Altıntaş sundu. Toplumun huzur ve güvenini temin için devlete düşen görevlerin neler olduğunu üzerinde duran İbn Sina, suçların cezalandırılmasının ahiretten önce burada verilmesi için gerekli olduğunu söyler. Bu çerçevede ortaya koyduğu delilleri ahlak felsefesi bağlamında tartıştığını belirtir.

Doç. Dr. Müfit Selim Saruhan “İbn Sînâ’da Ahlakî Çözüm Üzerine” başlıklı bildirisinde teorik ve pratik ahlak açısından sorunları nasıl çözüm getirdiğine dair önerilerinden söz etti. Ahlakın kaynağının tespiti bağlamında ahlaki akılcılıktan söz edilir mi, akıl sezgi ve tecrübenin konumu nedir, iyi, kötü, mutluluk ve mutsuzluk ikilemleri açıklarken nasıl bir yöntem iz-

lemektedir, sorularının cevapları üzerinde durdu. Yrd. Doç. Dr. Ayşe S. Oktay “İbn Sînâ Düşüncesinde İbadet ve Tanrı–Alem İlişkisi Bakımından Değeri” adlı bildirisinde ibadetin dinin devamı, güzel alışkanlıkların kazanılması, nefsin aranması ve ebedi mutluluğun elde edilmesindeki yeri üzerinde durması önemli; zira filozoflara yöneltilen eleştirilerin tutarsızlığını göstermesi açısından bu tür metinlerin ihmal edilmemesi gerekli. Oktay, özellikle ibadetlerin insanın âlemdeki adalet düzenini devamını sağlayan ilkeler uymasını sağladığı gibi, ebedi mutluluğu elde etmek için nefsin arandırmasını temin ettiğini vurguladı. Dr. Zeynep Gemuhluoğlu “Kozmolojik Prensipler Etik ve Estetiğe Temel Olabilir mi? İbn Sînâ’da Aşk Kavramı Üzerine Bir İnceleme” adlı bildirinde aşkı öncelikle ontolojik olarak ele alır, sudur hareketine karşılık çıkan hareket olarak niteler. Kozmolojik bir ilke olarak aşk unsurun etik ve estetik bir temellendirmekteki yerini tartışır.

MANTIK

Salon B’de Oturum Başkanı Prof. Dr. Mahmut Kaya idi. MANTIK ana başlığı altında Prof. Dr. Ali Durusoy “İbn Sînâ Mantığının Temel Yapısı” üzerinde durdu. Özne ve nesne ayrımı ve sonrasında ikili ayrımlar üzerinde durdu. Durusoy, bilgi ve bilgiye konu olmak bağlamında tanımlamak ve kanıtlamak, ile mahiyet ve varlık ayrımları hakkında bilgi verdi. Prof. Dr. İbrahim Emiroğlu “İbn Sînâ’nın *Sofistik Çürütmeler*’i Üzerine Bir İnceleme” adlı bildirisinde yanılmaya dayalı çürütmelerin tanımı ve kuruluş amaçları üzerinde durdu. Lafızda ve manada diye ikiye ayırıp bunların yanıltıcı yönlerini ortaya koyarak bir nevi koruyucu çözüm yolları üzerinde durduğunu belirtti.

Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden Doç. Dr. Mevlüt Uyanık “İbn Sînâ’ya Göre Tümevarımın Tutarlılığı Meselesi” başlıklı bildirisinde, “Yeniçağ felsefesinde modern bilim anlayışında tümevarım yöntemi Bacon ile ön plana çıkarıldığı, ama daha sonra Hume kesin bilgi vermediği, günümüzde ise Popper ile birlikte böyle bir yöntemin bilimsel keşiflerin mantığını açıklamadığı gündeme getirildiğini belirterek söze başladı. Gözlem ve deneyimle desteklenen tümevarımın mutlak ilkeler vermemesinin bilim için gerekli, zorunlu bazı temel ilkeleri verebileceğine engel olmadığını vurguladı. İbn Sina iyi araştırılırsa, Hume ve Popper ile birlikte zirveye ulaşan tümevarım sorununun açmazlarının giderilebileceğini belirtti. Tümevarım yönteminin bir efsane olduğu söyleminin tutarlılığını Muallimi evvel olan Aristo’dan etkilenen İbn Sînâ açısından inceleyip, sorunu yeniden müzakereye açtı. Uyanık’a göre, Bacon’dan önce tümevarım yöntemini inceleyen, onu bilimsel

araştırmalarda kullanılacak bir yöntem olarak geliştiren İbn Sînâ'dır. Bilimde ilk ve temel ilkeler olarak tümellerin işlevsel olması

Doç. Dr İsmail Köz "İbn Sînâ Mantığında Tasdikin Mütealliki" adlı bildirisinde tasdik ve tasavvurun birbirine karşı özel durumunun ne olduğu üzerinde durdu. Tasdikin Mütealliki meselesinin bilgi teorisi gibi algılandığını, tasavvurları elde ettiğinden sonra bunlar arasında olumlu ya da olumsuz bağ kurarak tasdikleri elde ettiğimizi belirtti. Üçüncü Oturum 23 Mayıs 2008 Cuma sabah başladı.

GREK FİLOZOFLARI VE İBN SÎNÂ

SALON A Oturum Başkanı Prof. Dr. İbrahim Emiroğlu, başlık ise GREK FİLOZOFLARI VE İBN SÎNÂ idi. Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi Plotinus'un Sudûr Anlayışı ile İbn Sînâ'nın Sudûr Anlayışının Mukayesesi bildirisini bu oturuma yetiştiremediği için Cumartesi son oturumda sundu. Assoc. Prof Jon McGinnis (University of Missouri Dept. Of Philosophy, USA) "Time to Change: Time, Motion and Possibility in İbn Sînâ" (Değişme Zamanı: İbn Sînâ'da Zaman, Hareket ve İmkân) başlıklı bildirisinde hem Şîfâ'nın fizik ve metafizik bölümlerinde hem de Najat'ta müzareke edilen âlemin kıdemi meselesinden hareketle sorunun tartışıldığını belirtti. İbn Sina konuya dair delillerinin geçersiz olmadığını, ama kendi zaman ve imkân anlayışını yani döneminin Arap zaman anlayışı yansıttığını bunun Aristocu anlamda zaman anlamıyla irtibatını irdeledi. Doç. Dr. Muhittin Macit, "İbn Sînâ'nın Platon ve Aristoteles'e Karşı Tutumu" konulu bildirisinde Meşşai gelenek üzerindeki yeni Platoncu nitelemesinin tutarlılığını müzakere etti.

İBN SÎNÂ METAFİZİĞİ – I

SALON B'nin Oturum Başkan: Prof. Dr. Yaşar Aydın, konusu ise İBN SÎNÂ METAFİZİĞİ – I idi. Prof. Dr Hüseyin Atay "İbn Sînâ'da Varlık Delili" konulu bildirisinde, gerçek ve asıl varlık kavramından hareket ederek Allahın varlığını varlık olma anlamında ve varlıkların başladığı varlık olarak ortaya atanın Farabi, ama teorize edenin İbn Sina olduğunu belirtti. Varlık delilinin St. Anselm veya Descartes'e isnat edilmesinin mantıki ve tarihsel tutarlılığı bulunmadığını vurguladı. Doç. Dr. Sait Reçber "Vâcibü'l Vücûd Bir Mâhiyet midir?" konulu bildirisinde, Varlık ve mahiyet ayrımının önemli olduğunu, ama bu ayrımın ne derece doğru olduğu veya doğruluğu sorunların müzakere edilmesi gerektiğini, bu bağlamda Tanrıya ilişkin bir takım metafiziksel öngörülerini dikkate alındığında onun Tanrıya bir mahiyet atfe-

dip etmediği en azından tartışmalı görünmektedir, dedi. Dr. Ömer Türker “İbn Sînâ Düşüncesinde Nedensellik İlkesinin Temellendirilmesi ve Metafizikteki İşlevi” başlıklı bildirisinde, metafiziksel bir ilke olarak nedenselliğin duyulur olmadığını belirterek söze başladı. Nedensellik ilkesinin İbn Sina metafiziğinin mutlak varlık kavramına değil, illet kavramına dayandığı iddiasını temellendirmeye çalışacağını belirtti.

İBN SÎNÂ METAFİZİĞİ – II

23 Mayıs 2008 Cuma günü SALON A dördüncü oturumun konusu İBN SÎNÂ METAFİZİĞİ – II başkanı ise Prof. Dr. İlhan Kutluer idi. *Yard. Doç. Dr. Gürbüz Deniz*, “İbn Sînâ’da Hürriyet” konulu bildirisinde, Tanrı’nın ilmi, iradesi, kudreti, yaratması bağlamında sorunu tartışacağını belirtti. Tikeltümel tartışması bağlamında düşünüldüğü takdirde Tanrı’nın ay altı âlemde tümel anlamın dışında hiç bir etki ve belirlemeye sahip olmadığı tezi de vurgulanmadır. Buna karşılık sudur anlayışı çerçevesinde insanın hürriyetinin söz konusu olmayacağı tezinin tutarlılığını, felsefi sisteminin bütüncüllüğü içinde inceleneceği vurguladı. Hürriyet sorununu farklı bir bağlamda ele alan Dr. Zikri Yavuz, “İbn Sînâ, Ezelilik ve Özgür İrade” konulu bildirisini sundu. Tanrı’nın bilgisinde herhangi bir eksiklik olamayacağına göre, gelecek zamanlı önermelerin doğruluğu hakkındaki bilgisinde de bir eksiklik olamaz Bu önermelere doğruluk değeri atfetmek için diğer bir ifade ile Tanrı’nın bu önermelerin doğruluk değeri bilmesi için illaki doğruluk hakkında İbn Sinanın epistemoloji anlayışını bilmek gerekir. Doç. Dr. Fehrullah Terkan, “İbn Sînâ, Zorunlu Varlık’ın Cüz’iyyâtı Bildiğini Mantıken İddia Edebilir mi?” adlı bildirisinde, İbn Sina’nın ilahi bilginin mahiyetine dair açıklamaları iki farklı yorumu da açıktır, tikelleri bilir ve/veya bilmez şeklinde. Bu nedenle tikelleri nasıl bildiğine dair getirdiği açıklamaların sıkıntılı olduğuna dair bir argüman geliştirdiğini söyledi.

İBN SÎNÂ PSİKOLOJİSİ

SALON B Prof. Dr. Kasım Turhan başkanlığında İBN SÎNÂ PSİKOLOJİSİ Pirooz Fatoorchi (Dr.,Tehran IHCS and Sharif University of Technology, İran) İbn Sina’nın Benlik Şuuru Hakkındaki Görüşleri (Avicenna on the Human Self-Consciousness) sundu. Burada Benlik şuuruna dair görüşlerini Uçan adam örneğini merkeze alarak müzakere etti, onun Descartes’in Cogito (Düşünüyorum o halde varım) mukayesesini yaptı. Dr. Eyüp Şahin “İbn Sînâ’da Ruhun Ferdiyetinin Bekası Problemi” üzerinde durdu. Ruh

bedenden ayrıldıktan sonra evrensel ruhun bir parçası haline gelmek sureti ile ferdiyetini kaybettiği şeklindeki Platoncu etki üzerinde durup Şahin, aslında ruhun ölümsüzlüğünü değil, fakat ferdiyetinin ölümsüzlüğünün İbn Sina'ca kabul edilip edilmediğini tartışacağını belirtti. Abazer Cheraghi, (İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçiliği, Ankara) "İbn Sînâ Psikolojisi Ve Çağdaş Psikolojinin Ortak Noktaları" (The Common Elements in İbn Sina's Psychology and Modern Psychology) üzerinde durdu. Ruh hastalıkları konusunda uzman olan İbn Sina'nın hastalarını müzikle tedavi etmeyi denediği, olumsuz sonuçlar aldığı bilinmektedir diyen araştırmacı, intihar, fobiler, kara sevda gibi ruh hasatlıklarında kendine özgü çözüm yolları olan bir psikoloji ortaya koymuştur.

İBN SİNÂ'DA FİZİK

Beşinci Oturum 23 Mayıs 2008 Cuma öğleden sonra saat 15:00'de başladı. SALON A'da İBN SİNÂ'DA FİZİK konusu, Prof. Dr. Mehmet Bayraktar başkanlığında yapıldı. Prof. Dr. Y. Tzvi Langermann, (Bar Ilan University Dept. of Arabic, Israel) "Quies media: A Lively Problem on the Agenda of Post-Avicennian Physics" (Sükun Noktası: İbn Sînâ Sonrası Fizik Gündeminde Canlı Bir Sorun); Prof. Dr Jules Janssens (De Wulf-Mansioncentrum, Kuleuven University, Belgium) İbn Sînâ: An Important Historian of the Sciences (Önemli Bir Bilim Tarihçisi Olarak İbn Sînâ); Frank Griffel (Prof. Dr., Yale University Dept. of Religious Studies, USA) Al-Ghazâlî's Appropriation of İbn Sina's Views on Causality and the Development of the Science in İslam (El-Gazali'nin, İbn Sînâ'nın Nedensellik Hakkındaki Görüşlerini Benimsemesi ve İslam'da Bilimin Gelişimi) başlıklı bildirimlerini sundular.

EPİSTEMOLOJİ

SALON B, EPİSTEMOLOJİ tartışıldı. Oturum Başkanı Prof. Dr. Ali Durusoy'du. Prof. Dr Yaşar Aydın'ın "Fârâbî ve İbn Sînâ'da Menon (Öğrenme) Paradoksu" üzerinde durdu. Platon'un erdemi konu olan diyalogundan hareketle, bilgi sorununa dair bir tartışmayı gündeme getirdiğini belirten Aydın, bunun İbn Sina tarafından İkinci Analitiklerde müzakere ettiğini belirtti. Prof.Dr. Hüseyin Sarıoğlu İbn Sînâ'da Külliler Sorunu ve Boyutları üzerinde durdu. Eflatun idealizmi ile Aristo realizmi arasında müzakere konusu olan külliler sorununa İbn Sina'nın özellikle İsağocî'de ele aldığını, ama diğer eserlerinde de konuya temas ettiğini belirtti. Küllilerin ezelden

beri faal akılda sonrad a dış dünyada ve nihayet zihinde olmak üzere varlığından söz edildiğini söyler. Bu yaklaşımın idealist-işraki eğilimin bir sonucu olduğunu söyleyen Sarıoğlu, küllilerin çokluk öncesinde tabii, çokluk halinde akli, çokluk sonrasında mantiki olmak üzere üç boyutta olduğunu belirtmesi önemliydi. Yard. Doç. Dr Recep Alpyağıl “El İşarat ve’t Tenbihat’ın Dekonstrüksiyoncu Okunuşu” adlı bildirisinde Batı metafiziği dikotomilere ve kutupsallıklara dayalı bir düşünme tarzı olduğunu, İbn Sina’nın benzer bir dikotomi, yani mistik ya da rasyonalist tarza ele alınıp alınmayacağını inceleyeceğini söyledi.

FELSEFE VE DİN

Altıncı Oturum 18:00 SALON A FELSEFE VE DİN de Prof, Dr. Mahmut Kaya “İbn Sînâ ve Filozof Yemini” adlı bildirisinde “ahidname” geleneğinin İbn Sina ile birlikte başladığını, Gazali ve Suhreverdi de bunun “vasiyet” adıyla yapıldığını söyledi. İsim ve mahiyet farkı bulunmakla beraber bunların filozofun inanç ve duruşunu, toplumun dini ve ahlaki anlayışlarına bağlılığını dile getirdiği beyannameler olarak değerlendirilebileceğini belirtti. Doç. Dr. Rahim Acar “İbn Sînâ’ya Göre Metafizikte Teolojinin Yeri” başlıklı bildirisinde felsefi ve dini bilginin kaynak ve mahiyet açısından aynı olduğu düşüncesiyle metafizikte teolojiye tanıdığı yerin dini bilgiyi kesinlikten uzaklaştırdığını söyledi. Bir tarafta Tanrı metafiziğin mevzusu değil, hedefidir, derken başka yerde Tanrı’nın sıfatlarından, inayetinden vb bahseder. Bu durum ortaya bir çelişki çıkarmaktadır, diyerek sorunu tartıştı. Asst. Prof., Heidrun Eichner (Martin-Luther Univ., Orientalisches Institut, Germany) Ibn Sînâ’s “Epistle on prayer” (Risala fi al-salat) adlı bildirisinde filozofun Namaz risalesini analiz etti.

DİL VE MÜZİK

SALON B ’nin konusu DİL VE MÜZİK Oturum Başkanı ise Prof. Dr. İlyas Çelebi idi. Doç. Dr Ahmet Hakkı Turabi “İbn Sînâ ve Müzik” adlı bildirisinde, filozofun aritmetik, geometri ve astronomi ile birlikte dört riyazi ilimden biri olduğunu belirtmiştir. Müziğin hep daha güzel olan üzerine kurulmuş bir iş olduğunu söyleyen İbn Sina, pratikte bir psikolog gibi kullanmıştır. Şarkı söylemek, sağlığı koruyan en iyi uygulamadır, diyen İbn Sina’ya göre müzikal kompozisyon, aslında işitme duyumuzdan da öte, akıl günümüze seslenir. Müziğin nazariyatının şekli konumu, icrasının müzikle insanın tabii özellikleri arasındaki taklidi konumu temsil ettiğini söyledi. İbn Sina buna

müziğin anlamlı durumu dermiş. İbn Sina'nın müziğe dair söylediklerinin nihai hedefinin müziğin teorisi olduğunu söyleyen Turabi, bu bilgilerin asırlarca müziğe ve müzisyene hizmet ettiğini vurgulamıştır. Dr. Zafer Kızılkı "İbn Sînâ'da Arap Dilinin Fonetigi" adlı bildirisini sundu. Çok yönlü bir düşünür olan İbn Sina'nın ses bilimi özellikle de Arap dilinin fonetik ve fonolojisi alanında ortaya koyduğu görüşlerin ihmal edildiğini belirten Kızılkı, ses kavramına dair anatomik ve linguistik yaklaşımı inceledi. Dr. Halim Öznurhan "İbn Sînâ'nın Poetikası" adlı bildiri de Şifa'nın Mantık bölümünün sonunda telhisten hareketle konuyu ele alacağını belirtti. Bazen şerhlerde bulunan İbn Sina Poetika telhisini sekiz bölüme ayırdığını, şiir taksimi, Yunan şiirin taksimi, şairlerin genel temaları ve yansıtmaları, şiirin nasıl başladığı ve taksimi, beyitlerin vezinleri, tertibin güzelliği gibi hususlar üzerinde durulduğunu söyledi.

İBN SÎNÂ VE KELAM

24 Mayıs 2008 Cumartesi sabah Yedinci Oturum da İbn Sina ve Kelam konusu masaya yatırıldı. Sempozyum boyunca misafirlerle Marmara İlahiyat Fakültesi Dekanlığını temsilen birebir ilgilenen Prof. Dr. İlyas Çelebi "Kabul ve Ret Cihetlerinden Kelam Literatüründe İbn Sina" konulu bildirisini sundu. Müttekaddimin ve müteahhirin dönemi kelimcilerin mantık ve felsefeye bakış açıları üzerinde duran Çelebi, kelimcilerin felsefe ve mantığa muhalefetleri, özellikle batini yorumlar karşısında yeni bir tutuma dönüştü, bir nevi felsefeye taviz vermek ve mantığı benimsemek zorunda kaldılar. Kısacası iki dönem felsefi katlı ile birbirinden ayrılır, müteahhrin dönemi kelamını da İbn Sina ile başlatmak daha tutarlı olur diyen Çelebi, çünkü varlık ve bilgi konularında salt reddi değil, aynı zamanda kabullenildiği de görülmektedir, dedi. Doç. Dr. Ömer Mahir Alper "Şehristanî'nin İbn Sînâ Eleştirisi: İbn Sînâ'nın Varlık Tasnifinde Çelişki Nerede?" Adlı bildirisini sundu. İbn Sina'nın ümmetin tüm ana fikir çerçevesini etkileyen ve tepki çeken biri olduğunu söyleyen Alper, bunun en iyi örneklerinden birinin Şehristani olduğunu belirtti. Şehristanî'nin bir üst disiplin olarak felsefenin meşruiyetini sorgulamadığı gibi herhangi bir tekfir iddiasında da bulunmadığını, aksine felsefenin büyü üstadı olarak gördüğünü söyledi. Ama metafizik bazı meselelerde eleştiriye tabii tutmaktan da geri kalmadı. Dr. Agil Şirinov (Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan) "Fahreddîn Râzî ve Nasreddin Tûsî'nin İbn Sînâcılığı" başlıklı bildirisinde Razi ve Tusi'nin müteahhirin döneminin en önemli iki taşıyıcı olduğunu belirterek söze başladı. Fakat Razi ile

Tusi'nin arasında bir tavır farklılığı olduğu da unutulmamalıdır, dedi.

İBN SÎNÂ ALGILAMALARI

SALON B'de Oturum Başkanı Prof. Dr. Hüseyin Atay, konusu ise İBN SÎNÂ ALGILAMALARI idi. İlk konuşmacı Prof.Dr. İsmail Kara "Modernleşme Dönemi İbn Sînâ Tasavvurlarına Dair Birkaç Not"unu paylaştı. Türk modernleşmesini bir çok alanında bir şekilde İbn Sina'ya müracaat edildiğini görünce bunun sebebinin ne olduğu üzerinde durduğunu, süregelen fikri süreçlerin doğal bir uzantısı mı yoksa başka nedenlerden mi kaynaklandığı sorusunu sorduğunu belirterek söze başladı. İslam kültüründe yaygın olan tefekkür, atıf ve kullanım usulleri daha ziyade şerhlerin ve diğer ikinci el kaynakların üzerinden gittiğini, ama sonradan bu güçlü teamülün İbn Sina merkezli olarak niçin ve nasıl değiştiği üzerinde durulmasını gerektiğini vurguladı. İlmi fikri sebepler kadar da psikolojik nedenlerin, özgüven arayışlarının da İbn Sina atıflarında etkili olduğunu gözlemlendiğini belirtti.

Prof. Dr. Yahya Michot (Hartford Seminary, USA) İbn Sînâ'nın Adhaviye Risâlesi'nin Avrupa Serüveni: George Sandys'in (1578-1644) Eserleri (Avicenna's Risâla Adhawiyya in Europe: The Travails of George Sandys) adlı bildirisinde filozofun mead hakkındaki görüşlerinin Batı'da tesirinin az bilindiğini belirterek söze başladı. Andrea Alpago tarafından Latinceye tercüme edilen metin, kardeşinin oğlu Paolo tarafından Libellus Avicennae de Almahad adıyla neşredildi (1546) diyerek metnin özelliğinden ve serüveninden söz etti. Dr. Roida Rzayeva (Milli Bilimler Akademisi Şarhiyat Enstitüsü, Azerbaycan) "Doğu ve Batı Kültürlerinin Etkileşimi ve İbn Sînâ" konulu bildirisini sundu.

İBN SÎNÂ'NIN FELSEFİ ETKİLERİ

Sekizinci Oturum SALON A 'da İBN SÎNÂ'NIN FELSEFİ ETKİLERİne dair idi. Oturum Başkanı Prof. Dr. İsmail Kara idi. Doç. Dr. Atilla Arkan "Yahudi Felsefesinde İbn Sînâ'nın İbn Meymun Üzerinde Etkileri" adlı bildirisini sundu. İbn Meymun'un İbn Sinacı kavram ve teoriler katkısını veya farklılaşmasını tespit etmeye çalışan Arkan, buradan hareketle Yahudi felsefesi ve Spinoza gibi modern filozoflar üzerindeki etkisi gündeme getireceğini belirtti. Doç. Dr. Ekrem Demirli "İslam Metafizik Düşüncesinin Serüveni: Sadreddin Konevî ve Takipçilerinde İbn Sînâ Etkisi" konulu bildirisinde Konevî'nin İbn Sina'nın metafizik anlayışından önemli ölçüde yararlandığını, metafiziği yeni bir gözle yorumlandığını söyledi. Sufilerin felsefeci ve

kelamcılarıyla yakın ilişki içine girdiğinin göstergesi olan bu tutum önemli, zira artık metafizik konuların sufilerce ele alındığı, varlık, nefis, bilgi gibi felsefi kavramları bazen olduğu gibi bazen yeni bir bakış açısıyla yorumlamayı beraberinde getirdiğini vurguladı. Dr. Eyüp Bekir Yazıcı “İşrak Felsefesinin Oluşumunda İbn Sînâ'nın Etkisi (Sühreverdî Örneği)” üzerinde durdu. Suhreverdinin meşşai düşünceyi hem eleştirdiğini hem de benzer görüşler ortaya koyduğunu söyleyen Yazıcı, işraki geleneğin oluşumunda İbn Sina'nın etkilerinin neler olduğundan söz etti.

İBN SİNA'NIN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİ

SALON B İBN SİNA'NIN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİ adlı oturumun katılımcılarından Rafik Muhammetşin (*Rusya İslam Üniversitesi, Kazan, Tatarstan*) gelemedi. Bildiri konusu “Rusya’da İslam Felsefesi Çalışmaları ve İbn Sînâ” idi. Abdülehad Abdulreşit Berki (*Çin-Sincan Eğitim Enstitüsü*) de aynı şekilde gelemediği için “İbn Sînâ Eserlerinin Günümüz Uygur Bölgesine Bıraktığı Etkileri”ni öğrenemedik. Abdimalik Nisanbayev de gelemediği için (*Almatı Üniversitesi Felsefe Bölümü, Kazakistan*) “Merkezi Asya Halklarının Dini “Felsefi Çerçevesi İçerisinde El Farabi ve İbn Sînâ'nın Görüşleri” adlı bildirisini sunamadı. Tahir Aşirov (*Magtymguly Üniveristesi, Türkmenistan*) “Türkmen Kaynaklarına Göre İbn Sînâ” adlı bildirisinde istifade edemedik.

KAPANIŞ Prof. Dr. Hayrani Altıntaş'ın emeği geçenlere teşekkür konuşması ve Türkçe İngilizce sempozyum kapanış bildirisiyle yapıldı. Dünyaca ünlü Prof.Dr. Fuat Sezgin denetiminde aynı gün Gülhane Parkı içinde açılan İslam Bilim Tarihi müzesini ziyaret edildi. Yemeklerin de Hidiv Kasrı ve Fethi Paşa korusunda verilmesi, boğaz gezisi katılımcılara İstanbul'un maddi ve manevi zenginliklerini göstermesi açısından oldukça önemli bir tercihti. Emeği geçenlere bir kez daha teşekkür ediyoruz.